

פרשיות תרומה-תצוה - חינוך לצפיה לישועה ולבנין בית המקדש

קמד. בית המקדש, בתור מרכז הרוחני של האומה, ומקור החיים הרוחניים של כל יחיד ממנה, מצד החזיון המורגש המרהיב עין ביפיו ומנשא את הרעיון בעוזו איומו, צריך הוא להבנות ברוח בכל יום אצל כל יחיד מישראל, כדי להשיא את נפשו במלא חייה בתוכיות האומה במצבה השלם. אז ישוכו להיחיד כחותיו הנפשיים הרעננים, שחיי האמונה, וחום ההרגש ואורו, פורחים בהם בפרחי חמד, של שלל צבעים נחמדים למאד. תעודה זו מתכוננת בפועל על ידי סדר היום של הקרבנות הנאמרות לפני התפילה. פרשת הכיור, התמיד, הקטורת, זורעים הם את הגודל האלהי שבבית הגדול והקדוש במעמקי הנשמה, קרוב למדת השיגוב שהיתה לכל יחיד בעת היות האומה חיה, ומקדשה בתוכה על אדמתה. גרעיני התשוקה אל השלמתה של האומה בתכונתה הרוחנית, הולכים הם ועושים את פירותיהם על תלמי הלב. הם הולכים ורבים, משתרגים עם כל המון הרעיונות הטובים המתחשים לתכונה המרכזית הזאת, וכנסת ישראל נבנית ברוח בנין איתן בכחה לאלהים, אשר יתן לה עצמה, מצד ההוד הנצחי האצור בסגולת מאוייה, יותר מהמון בנינים חמריים ומוסדות לאומיים של חול, המאמצים כח כל לאום אשר רק על בשרו וחילו הגשמי יחיה. אהבת אלהים התמימה והנשאה, מתעוררת ומתיצבת חיה, בעז גדול, בנשמת האומה, על ידי זכרונותיה מימי קדם, בהיות נר אלהים תמים עמדה. והאידיאליות של זכר נשגב זה, דולה ממעמקים כל רעיון נחמד, וכל משאת נפש כבירה וקדושה, ומצגת לעיני האומה בכללה את ערכה האלהי הגדול, שממלא הוד והדר את כל חדרי לב של כל יחיד בנייה.

מזן הרב וציל היה רגיל לבאר את דברי חז"ל במסכת (תענית ל, ב) כ"ל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה: לכאורה יפלא הדבר, שאמר, "זוכה ורואה בשמחתה" ולא אמר: "זוכה ורואה בבנינה", שהרי העיקר הוא בנינה של ירושלים ואילו השמחה טפל לה? אבל - אמר הרב - חכמינו דעו כי כשיגיעו הימים שזכה לראות בבנין ירושלים, יראו זאת כולם, כל מי שיחיה באותה תקופה, ובתוכם גם אלה שלא התאבלו כלל על ירושלים, אולם הרגשת השמחה - זו תהיה נחלתם של אלה שהתאבלו והצטערו בצערן של החורבן, שהתגעשו וציוו לבנינה של ירושלים.

מזן הרב וציל היה רגיל לבאר את דברי חז"ל במסכת (תענית ל, ב) כ"ל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בשמחתה: לכאורה יפלא הדבר, שאמר, "זוכה ורואה בשמחתה" ולא אמר: "זוכה ורואה בבנינה", שהרי העיקר הוא בנינה של ירושלים ואילו השמחה טפל לה? אבל - אמר הרב - חכמינו דעו כי כשיגיעו הימים שזכה לראות בבנין ירושלים, יראו זאת כולם, כל מי שיחיה באותה תקופה, ובתוכם גם אלה שלא התאבלו כלל על ירושלים, אולם הרגשת השמחה - זו תהיה נחלתם של אלה שהתאבלו והצטערו בצערן של החורבן, שהתגעשו וציוו לבנינה של ירושלים.

כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל (ו מעלת הארץ הקדושה) והשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט שאי אפשר לטעום טעם עבודה.

ואם לא ידע מעלת ישראל איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכונה הרצויה בחפלת ברכת גואל ישראל רק על מכאובי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם. ואם לא ישכיל מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה (א) איך יתפלל על בנין ירושלים, והתפילה היא דוקא מקירות הלב (ב) כשמרגיש שהוא חסר בדבר.

ה' (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

כשאנו מקימים עתה מצות תרומה ומעשר, גם בשעה שאין לנו כל היסודות הממשיים שמצות אלו בנויות עליהן, לא כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו, הנה החזיון מתיצב לפנינו והננו מתמלאים רוח שירה רוממה בתעופת נשרים, לעומת האורה של הימים המאושרים המחכים לאומתנו על אדמתנו הברוכה. הנה המקדש על מכוננו לגאון ולכבוד לכל הגוים והממלכות, והנה אנו נושאים ברנה אלומות ארץ חמדתנו. באים ברוח מלא חפש אמתי ובטחה טהורה אל הגרן והיקב המלאים בר ויין ולבנו שמה על טוב ארץ חמדה, והנה לפנינו מופיעים כהנים אנשי קדש משרתי מקדש ד' אלהי ישראל, לבם מלא אהבה וחסד, רוח הקדש שפוך על פניהם, וזוכרים אנו את כל רוממות רגשי הקדש אשר מלאנו בעת ראינו את פניהם בעלותנו לירגל, בראותנו אותם בעמדם לשרת בתוך מקדשנו גאון עוזנו ומחמד עינינו. כמה נהדרים ונעימים הם לנו, ועתה הנה גרננו המלא ברכת ד' מארץ חמדה זאת אשר הנחלנו מאבותינו, וחלקי האנשים הללו אנשי הרוח, אתנו הם. מאושרים אנו לתן להם את תרומתם בשמחה, מוצאים אנחנו בקרבנו רגש מרומם ועולים יחד עם התרומה אל אותו הגבה הרוחני ששם אנשי קדש הללו מתעלים, ונפשנו רוויה ממגד-שמים. והנה הלויים, אלה הטובים והענוגים אשר לקחו לבבנו בנועם זמרתם בקדש בהתקדש חג, כאשר עלינו לראות בהדרת כבוד מקדש אל בירושלים לראות את פני האדון ד' אלהי ישראל, פניהם הצהולים ועדינים מזכירים לנו את זמרתם קדש, ואנחנו מתעדינים בנחלי עדינים רוחניים ונותנים להם בלב מלא שמחה ואושר את חלקם את המעשר. עוד נתראה בהר ד' במועד הקרוב, ומה ירהב לבבנו לראות אלה כהני ד' ולוינו בעבודת קדשם ובשירת עוזם. אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' אלהיו.

ה' (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

ציפית הישועה"

חז"ל מודיעים לנו במסכת שבת, שכיום הדין ישאלו את האדם "ציפית לישועה" וגו'. הנוכח של "ציפית" הוא כפי "יושב ומצפה" וגו'. האם האמת המתועת, כשחש שיוקיים חובו, כפי שמסביר הר"ן: "ציפית לישועה - בימין" וגו'. עלך לצפות לא רק לעמוד אלא כימין" וגו'. האם ציפית שהנה זה בא? ככל שמרבים בשקידת החוזה ומתמלאים גבורותיה של תלמיד-החכם, יחד כושרים שד' הלך ומשיע את עמו.

ה' (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

קסד. ציפית לישועה. האדם כאשר הוא אדם פרטי, הוא מוגבל בהגבלה צרה, בכל ישותו ומציאותו, נגד אותו הערך שצריך הוא להשכיל כנפשו במה שהוא אבר מן הכלל הגדול של כלל האומה, שהיא ג"כ מסתעפת לכלל המציאות, ושכל פרט מפרטי הטוב והאור המה הולכים ומצטרפים אל החשבון הכללי, באין השקף אם הפעולות נראות לשעתן או יבאו לאחר זמן, אבל נדע נאמנה כי בא תבאנה. וכל חלק מן הטוב שבאוצר כל איש פרטי מצטרף הוא עם החיים הכלליים, ההולכים לכונן את ישועת ד' הכללית בבא עתה. ע"כ התביעה היותר שלמה היא 10 על כל מהלך החיים [של האדם], אם ניתן לו ערכו הכללי בתור צפיה לישועה. והצפיה כוללת שימת עין תדירית, גם באין שום הכרה גלויה חיצונית אל הישועה, כמו שהמצפה עומד על המשמר ימים על שנה, לפעמים גם באין לפניו דבר מחודש, ולא יעזוב עמדתו. ועוד כלול בזה שבכל עת מצא של איזו הערה שיראה שראוי לעשות איזה דבר לישועה יחיש פעולתו ולא יעזוב, כמו שהמצפה בראותו ע"פ צפייתו שבאה שעת מעשה, [ל]בריחה או הגנה מאיזה אויב וכאלה, עליו החובה לעשות מה שדרוש לטובת המצב, כן יזרו לעת הנכון, בלא איחור רגע וזמן. על אלה שתי התכונות הנראות כמתנגדות [זל"ז], ההתמדה 16 בצפיה מחשבת והזירוז בעת הכושר, הוא הדבר הצריך להתרומם בעומק העיון של צפיה לישועה.

ה' (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

ביחס לתקוה המפעמת בלב כל יהודי מדור דור לישועה ולגאולה, השתמשו חז"ל בבטוי "ציפיה". שואלים האדם "ציפית לישועה" ולא "קוית". צפיה היא מגזרת צפה. תפקיד הצופה להשתמש בכל מאורע שהוא להזהיר על תקלה ולעזור למפעל של ישועה. וכך עלינו להשתמש בכל המאורעות שבעולם, שעל ידם תוכל לבוא או לצמות תשועה לישראל. אנו אמותים על האמונה שכל דבר שיוכל להועיל לבנין הארץ ולהזקק האומה צפון בו דבר ה' לתחית הקודש בארץ הקודש... מאמרי הראיה א, עמ' 257. על דברי פלוני שכתב: "... מצב מורכב זה הביא במבוכה רבים משלומי אמוני ישראל שלא ציפו לתהליך כזה של גאולה", העיר רבינו: "ונשאלים ביום הדין אם ציפית לישועה". ועיין עין איה ב, שבת, ב קס"קסה, עמ' 150-152.

ה' (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

ויש לבאר זאת שהמשמעות של האבלות על ביהמ"ק היא אי-השלמה עם חורבנו ותשוקה לבנינו, שישראל אינם משלימים לרגע אחד עם זה שביהמ"ק חרב, ותמיד הם מעלים את זכרונו על לבם ומשתוקקים ומצפים מתי יבנה ביהמ"ק, ע"ז מאמר מן הק' מקוברין ז"ע, שהגורע ביותר הוא כאשר משלימים עם המצב כמות שהוא, וכך האסון הגדול ביותר הוא כאשר יהודי משלים שאפשר להיות גם בלי ביהמ"ק, וכמעשה שהיה אצל הרה"ק מאפסא ז"ע שנקנס אליו יהודי ותינה לפניו את כל צרותיו, והיה נראה לו שאינו משתתף כ"כ בצערו, ואמר לו הרה"ק מאפסא, ומה עם זה שלא הקריבו היום את קרבן התמיד, על זה אינך דואג כלל. היינו שלו יש דאגה המעיקה עליו יותר מזה. ליהודי אסור להשלים עם חורבן ביהמ"ק, וג"פ כיום מבקש יהודי בתפלה ולירושלים עירך ברחמים תשוב ומעורר בלבו תשוקה לבנין ירושלים וביהמ"ק, ובמיוחד בתפלות המוספים של ג' הרגלים שתוכם צרוף השתוקקות עילאית לבנין ביהמ"ק כמ' אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מורה וכו' מלך רחמן רחם עלינו וכו' שובה אלינו וכו'. וההשתוקקות הזאת היא בבחי' של קרבנות. וכמש"כ מן אדמו"ר בב"א ז"ע במכתב כי הגעועים לדבר הם יותר גדולים מעצם הדבר. וע"ז הוא ראשית בנין ביהמ"ק אשר נבנה מכה ההשתוקקות שישראל משתוקקים בגלות לבנין ביהמ"ק, שע"ז הם ממשיכים את בנינו בב"א. כאשר יהודי שרוי בתכלית המרירות על העדר אור

לפיכך אל, סוף דברים

האלקות שהאיר בבית המקדש הוא מלא השתוקקות לזה הר"ז מסייע לבנין ביהמ"ק. ובמיוחד בו השבועות של בין המצרים שבהם מעוררים כל ישראל ביותר את התשוקה לבנין ביהמ"ק. וע"ז תקופה זו היא בעצם תקופת ההתחלה של בני ביהמ"ק. ומכלל מצוות חובות הלכות המוטלות על יהודי מחייב הוא תמיד לחזק בעצמו ולעורר בלב את הציפיה והצמאון לביאת המשיח ובנין ביהמ"ק ובמיוחד ביום זה של קרא עלי מועד. וכל כמו שיהודי מגביר את ההשתוקקות והגעועים שלו הר" מקרב את גאולת הכלל ואת גאולת הפרט.

ועפ"ז מבואר מד"א בחו"פ (פתיחה לאסת"ר ט) שבו ביום שחרב ביהמ"ק נולד מנחם, וכן איתא שבכל שנה בתשעה באב לאחר חצות היום מתחיל להתנוצץ אורו של משיח שלכאור"ל מה שייך לידתו של משיח דווקא ליום זה. אלא כיון שביום זה מעוררים ישראל את התשוקה לגאולה ולבנין ביהמ"ק, וע"ז ההשתוקקות הזאת הם מצמיחים את קרן הישועה.

(תרגום)

כל דור שאינו נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו. קשה להבין שהיו הרבה דורות צדיקי עליון שנאמר שהיה ראוי להיות נחרב בימיהם. ונראה לפרש כי כל ימי הדורות מצטרפין ומתכנסין כל ההארות של עבודת בני ישראל להיות ראוי לגאולה, כי היעלה על הדעת שדור הגאולה יהיו כל כך ראוי בזכותם בלבד לגאולה. רק שזכות כל דור ודור עוזר ומביא מעט בנין בית המקדש. והבנין נמשך כל ימי הגלות כמאמר בונה ירושלים. וזהו שכתוב שכל דור שאינו מסייע לבנינו. וזהו שכתוב שאינו נבנה בימיו שאין ימיו בכלל הבנין כנ"ל. וכל אדם בפרט גם כן צריך לידע שכל מעשיו הם סיוע לבנין בית המקדש. וכפי מה שממכלין על עצמם עול מלכות שמים מסייעין לבנינו כמו שכתוב הכל מסייעין לבנינו של מלך כו'.

לכבוד אלה. נחמה זכריה

במצות המקדש, וכל התלוי בהן, ובכל המצות התלויות בארץ בכלל, ניכר שיטתו הצביון של תכונת האורה הרבה מאד, והן אינן במילואן גם לפי תכונת ההלכה כ"א כשהאומה עומדת במצבה היותר מלא. אבל אפילו במצות המעשיות כולן, וגם בהמצות שבין אדם לחבירו, וכל מעלות המדות, הנקשרות בכל דרכי הדת, בכולן האור המלא שורה רק במעמד המלא של האומה, ולפי ירידתה כך האור מתמעט.

ואנו כשאנו עורגים לאור מלא של הלך-נפש, בהיותנו קשורים לאמונה ולכל דבר-חוק-משפט, הרינו מוכרחים לטפס ולעלות עד המקור שמשם האורה המלאה נשאבת, בין מצד קישורנו להעבר בין מצד יחושנו אל העתיד. וע"ז כך נמצא ג"כ מילוי נשמה בהתהו.

אם יבא אדם לומר, שהוא מוצא את כל מילוי האורה של התורה והמצות מצד מצב ההוה לבדו, אל תשמע לו: סימן הוא שלא חדר לתוך עומק הענין של צפיית ישועה, שרק בה תלויה היא ג"כ שאלת פלפול החכמה.

אור-אמת, יעל, פנין 5

מאחר כחלנו

עדות הם לבאי עולם" 1

כמו ישראל בנפשות, באדם, כן הכותל בעולם, בארץ. חסון ותקיף בכח-האיתנים לאלהיו מחזיק הוא את עמדתו בכל חליפות מערכות הדורות וקורותיהם, בכל התמורות והשינויים, החלחלות והזעזועים, הבאים עלי ארץ ודריה, — אשר הוא בתוכם ואתם. וגם אם קלון חחרבן מכסה את מראהו, גם אם אותות ההרס בולטים מעל גביו ועננות השממון, מאפילות את זהרו, גם אם בסבכי מבואות אפלים ומטונפים נסתר הוא מעין רואים, וגם אם נדחק ונלחץ הוא מתגרת יד שכניו המקיפים אותו מכל צד, להסיג את גבולו, לדכאוה ולבלע את נחלתו, — כחלמיש-צור נצב הוא על משמרתו, מבלי מוש ומבלי הפגם בקרבו גאונו הפנימי, תמים ונאדר בעוז עצמיותו, המתגלה לבעל עיני פקחא גם בעד כל אלה וגם על-ידי כל אלה. כי שריד חמדת הקודש הוא קדוש משכני עליון, ובמפלאות סגולת-קיומו זאת עד הוא למאורעות-עולם ולקורות-דורות של אלפי שנות תרבות האדם.

יש לבבות ויש לבבות. יש לבות-אדם ויש לבות-אבנים. ויש אבנים ויש אבנים. יש אבני דומה ויש אבנים — לבבות. כמו ישראל "לב האומות" 4, לב האדם, כן הארץ ומקום-קדשה בקרבה — "לב העולם" 6 ולבם של ישראל 6. ומכל קצות הארץ, ומכל פנות העולם, גם מכל תפוצות הגולה, זורמות ועולות שפעות ה"עבודה שלב" 7 דרך נקודת-המרכז של הארץ, דרך העיר הזאת ודרך הבית הזה 8. וכן האבנים האלה, שארית פליטת הר

לפיכך אל, סוף דברים

ביתנו, שהם לנו "בקדושתם אע"פ שהם שוממים" 9, כי "שכינה לא זזה מעולם מכותל מערב" 10, ורוח אלהים. חיים קדוש ישראל, המשכין שמו שם, לעולם מרחף הוא עליהם, ומחיה אותם בחיבון-עוז בכל מעבה ערמות עפר רקבון ההרס, — האבנים האלה לבבות הם לנו!

זקופים וחזקים עומדים פה טורי האבנים האלה, וכמצבת-חיים מודיעים הם: פה חי עם ישראל, פה גנה אור-חיים, עז-כחו וגאון-קדשו, ומופיע ועולה, מתוך שארית פליטת הגלות, בדבר ד' אשר בקרבו לכל העמים, לכל האדם, לכל-בא-יעולם. עומדת ומסוככת היא מצבת-חיים זו בפני הרה-החמדה, ואסירי-תקוה, תלושי-גולה וצופי גאולה עומדים הבנים ומתדפקים על מסך האורה, מיחלים להטהרם מטומאת גלותם ומגיעולי אויר ארצות העמים, בהגלות האור הבחיר, בקום החיים השלמים, בהבנות העולם המלא עם השם המלא 11, אשר אך או ימלאם לבם, תשאם נפשם ותכשירם רוחם, וכל הגויים יביאום או, לעלות ההרה ולבוא אל המקום פנימה בהנשא פתחי-עולם 12 להדר מלך הכבוד, חייה-העולמים, אשר ימלא את כל הארץ. שומרים הם על טורי חומת הר ירושלים זאת, הר היכל ד' זה, אלהי אבותיהם, אשר את שמו הנקרא עליהם יזכירו תמיד, שומרים ומיחלים ובגבורת תוחלתם ובעוז שמירתם את חומתם, ואותם עצמם, ליום היותם ראוים לעלות בה ולהכנס לפנים ממנה, בהופעת אור טוהר הקודש הישראלי האלהי — לא יחשו ולא יתנו לו דמי לכוננו ולשימו את תהילת ירושלים בארץ, התהילה והצדקה אשר יצמיח נגד כל הגויים בשם החדש שיקרא לה, לראותם כולם את צדקה וכבוד ישועתה, בבנינה ובבנין עריה ובתקומת חרבותיה, בחוסד היכל ובהשלמת כל החפץ 13. ומהורורי ניצוצות הר המקדש, עם כל העימות משעבוד והכיסוי באשפתות, נמשכת וקיימת מורשת "אורו של עולם" 14, ועומדים ונמשכים טורי מצבת-חיים זאת, המעידה בעמים ובדורות, ומחברים הם את סוף בנין הקדומים עם התחלת בנין העתיד, את ראשית הימים עם אחריתם, ומגלים בהם את אחדות הזמנים וכל קורותיהם, בשארית פליטת של כותל-המערב, החוצץ וגודר בעד מקום מעון האורה ושומר על אומן טהרתו פנימה ליום התעוררו והיגלותו בכל מלא עוזו.